

De nieuwe uitdaging: ontwerp eens een bijzondere deur

Het ontwerpen van een bijzondere deur voor een waterkering in een eveneens nieuw ontworpen voetgangerstunnel in de stadswallen van Brielle inspireerde interieurarchitect en architect Han de Kluijver het fenomeen 'deuren' eens aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Daarbij legt hij de nadruk op de esthetische waarde en op de mogelijkheden die het anders leren denken over deuren biedt. De meeste moderne deuren in standaarduitvoering zijn immers nogal onopvallend en weinig interessant. Bovendien is het ontwerpen van 'andere' deuren gebonden aan tal van voorschriften. Desondanks is er heel veel mogelijk. Hoog tijd dus voor de interieurarchitect om die uitdaging aan te gaan.

Han de Kluijver architect bna bni bnsip

Deuren hebben twee belangrijke praktische basisfuncties. Enerzijds vormen ze met de muur waarin ze zijn aangebracht de scheiding tussen twee ruimtes. Anderzijds maken ze het mogelijk van de ene ruimte de andere te betreden. Niet minder belangrijk is dat ze bescherming bieden tegen ongewenste indringers, klimaat- en weersinvloeden en dat ze geborgenheid en privacy helpen bevorderen. Daarmee zijn deuren, zonder dat we daar dikwijls bij stilstaan, een essentieel element in het menselijk 'samen leven'.

Psychologische invloed

Behalve genoemde praktische functies hebben deuren vaak ook een esthetische waarde en wellicht zelfs enige psychologische invloed. Om met de laatste te beginnen: de entree van een gebouw of woning roept meestal het beeld op van een deur met een klink. Een tastbare barrière die de grens aangeeft tussen de buiten- en de binnenwereld. Maar ook een psychologische barrière, want wat zich achter de deur bevindt, behoort tot het privé-domein en dat mag alleen worden betreden als men daartoe gerechtigd is of toestemming heeft verkregen.

En dan de esthetische waarde. De deur maakt onderdeel uit van de entree die letterlijk gezichtsbepalend is voor een gebouw of woning. In het interieur van een gebouw of woning kunnen

deuren overgangen tussen totaal verschillende ruimten accentueren. Daarbij spelen zaken als grootte en uitvoering van een deur een bepalende rol. In de architectuur wordt daaraan de laatste jaren weliswaar meer aandacht geschonken, maar nog steeds overheersen de weinig opvallende standaarddeuren, uitgevoerd in een beperkt aantal vaste maten. Hoe anders was dat in vroeger tijden.

Foto 1 en 1a: voetgangerstunnel, Brielle, HDK architecten bna bni bnsip, dec 2008

Opvallende uitstraling

Deuren hadden in vroeger eeuwen juist vaak een zeer opvallende uitstraling. Een deur werd als statussymbool gezien, doorgaans indirect verwijzend naar wat zich erachter bevond. Deuren straalden macht en rijkdom uit, of andersom werd achter een imposante deur juist stille armoede verborgen gehouden. In later tijden werden vooral de bogen rond de deur sterk gedetailleerd en gedecoreerd, terwijl de deur zelf strak en sober werd uitgevoerd.

Een goed voorbeeld van deuren die dienden als gemeenschappelijk statussymbool zijn stadspoorten in verdedigingsmuren, onlosmakelijk verbonden met het beeld van de stad. De decoratie van zulke poorten was erg belangrijk, net als in een later stadium bij deuren.

Die soms indrukwekkende stadspoorten schermde het dagelijkse leven in de stad, maar ook bijzondere gebeurtenissen af voor de buitenwereld. Van veel van deze overweldigende stadspoorten zijn nog resten bewaard gebleven, zoals in Rome de Arco di Constantino.

2

Tegenwoordig wordt de functie van de stadspoorten overgenomen door tunnels, die de doorgang naar de stad binnen de muren openleggen. Een aardig voorbeeld is de tunnel die we mochten realiseren in de Brielse stadswallen, met daarin een deur van uitzonderlijke afmetingen. Het bijzondere is dat deze deur moet kunnen verhinderen dat het water uit de stad naar het omringende land stroomt. Om geen donker gat in de wallen te veroorzaken is de tunnel voorzien van een ellipsvormig glazen dak. De kleuren van het glas symboliseren de overgang van water naar land.

3

Andere culturen

Lag het ontwerp van deuren in de westerse culturen dus meestal in het verlengde van de uitvoering van de hele voorgevel, in Arabische landen zag – en ziet – het er anders uit: de gevels werden heel neutraal uitgevoerd, terwijl de deuren juist groot, kleurrijk en gedetailleerd waren. Ook bij de Dogons in Mali is dit goed te zien. De deuren zijn prachtig versierd en hebben daarmee een bepaalde maatschappelijke betekenis voor dit volk.

4

5

Ook religieuze opvattingen hadden in vroeger eeuwen grote invloed op ontwerp en uitvoering van deuren. Een goed voorbeeld is de Heilige Deur in de Sint-Pietersbasiliek in Rome. Heel belangrijk was de ceremonie van het openen en sluiten van het Heilig Jaar. De deur in de basiliek die normaal gesproken dichtgemetseld was, werd aan het begin van iedere jubileumperiode feestelijk opengebroken en tijdens het slotritueel weer plechtig dichtgemetseld. De paus tikt met een speciale hamer tegen de deur en verbreekt daarmee het zegel dat aan het einde van het vorige Heilig Jaar is aangebracht. Tijdens de slotceremonie is het opnieuw de paus die de deur verzegelt en aldus het Heilig Jaar afsluit.

6

Mooie diversiteit

Elke deur had zijn eigen stijl en identiteit, meestal preluderend op het daarachter gelegen interieur. Een deur kon worden vergeleken met een toneelgordijn, waarachter het toneeldecor was opgesteld. Cultuurinvloeden speelden daarbij een grote rol. Onderdeel van cultuur is de architectuur, deze is verbonden met het interieur dat op zijn beurt is gerelateerd aan het ontwerp van de deur. Alle denkbare stijlen in architectuur en interieurontwerpen weerspiegelden

zich in de uitvoering van de deuren. Dat heeft een mooie diversiteit opgeleverd.

Zoals bij de Dogons een minimaal interieur is te vinden achter een rijk gedecoreerde deur, is het bijvoorbeeld in de ontwerpen van de Nederlandse architect Dom (Hans) van der Laan juist een samenspel tussen een deur naar minimalistisch ontwerp en een minimalistisch interieur. Een uitgebalanceerde maatvoering en een systeem van verhoudingen, ook doorgevoerd in de detaillering van de deuren, zorgen voor een perfecte harmonie.

Is een deur van Dom van der Laan uitvoeringstechnisch nog te realiseren, tegenwoordig kennen we de beperking van de standaardafmetingen. Vroeger was er nog geen sprake van een bouwbesluit en was het ontwerpen van deuren nog niet aan beperkingen gebonden. Nu is de ontwerper gebonden aan strenge veiligheidseisen die een exclusievere vormgeving beperken. De grootste belemmering is dat er alleen maar garantie wordt gegeven op een standaard maatdeur. Dit weerhoudt de (interieur-) architect ervan nog af te zien van de standaardmaten, ondanks de vele technische mogelijkheden die er juist tegenwoordig zijn.

Steeds strengere regels

Louter ten behoeve van het veiligheidsaspect gelden er dus steeds strengere regels. Het politiekeurmerk en de voorschriften met betrekking tot de brandveiligheid volgens het Bouwbesluit moeten in acht worden genomen. Die voorschriften worden steeds strenger gehanteerd, zodat het voorkomt dat deuren extreem dik moeten worden uitgevoerd. Het spijtige gevolg is dat een afwijking van de standaard deurmaten niet vaak meer voorkomt, ook al door de extra kosten.

Alle extra eisen, beperkingen en standaardiseringen hoeven echter niet perse een negatief effect te hebben. De concurrentie wordt namelijk steeds groter wegens het groeiende aantal deurenfabrikanten, elk met zijn eigen specialisatie. Het positieve gevolg daarvan is dat die concurrentie zorgt voor innovaties in de ontwikkeling van deuren. Bovendien blijft het aanbod aan deuren nog enorm groot: met kleuren, materialen en vormgeving is van alles mogelijk. Een deur die voldoet aan de eisen van het bouwbesluit kan er dus nog steeds mooi en bijzonder uitzien. Voor interieurarchitecten een mooie uitdaging, dunkt me.

Alle extra eisen, beperkingen en standaardiseringen hoeven echter niet perse een negatief effect te hebben.

Foto 2: arcadi constantino, rome, foto nov 2008

Foto 3: voetgangerstunnel, Brielle, HDK architecten bna bni bnsp, dec 2008

Foto 4: Sidi-bou- Said, Tunesie, foto juli 2007

Foto 5: Dogon deur, Mali

Foto 6: Heilige deur St-Pieter, Rome

Foto 7: deur nonnenklooster van Hans van der Laan, Waasmunster-Roosenberg, België 1972

Foto 8: versmelting, glasobject Han de Kluijver, 2009 (deurexperiment)

Foto 9: there's desire left (knock, knock), glas object Han de Kluijver, 2008 (deurexperiment)